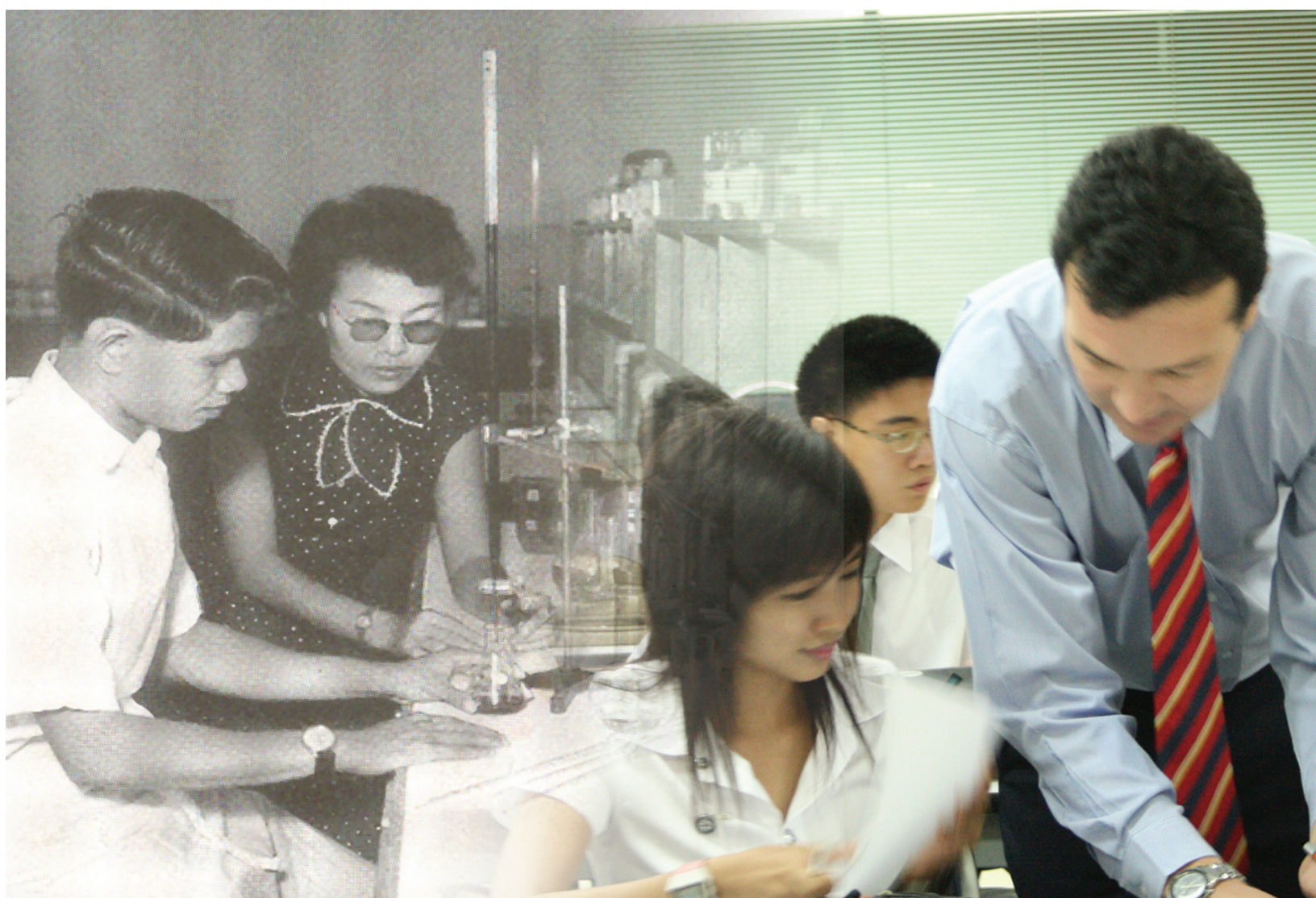

อดีตเพื่ออนาคต

อดีตเพื่ออนาคต

จรรยาบรรณองค์กร

(ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี)

ปณิธานธรรม

การจรรยาบรรณ

สามัคคีธรรม

อดีตเพื่ออนาคต

อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เสนอวิสัยทัศน์เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย

๙ กันยายน ๒๕๕๗

ณ อาคารประสานมิตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์จันทร์ทิพย์ ลิ้มทอง

ผู้อำนวยการสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ

ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ชาติ เมืองนาโพธิ์ ศาสตราจารย์ ดร.พจน์ สะเพียรชัย รองศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสมณฑา พรหมบุญ และศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ รองอธิการบดีผู้บริหารมหาวิทยาลัย วันนี้ถือว่าเป็นอีกหนึ่งโครงการของสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ และของมหาวิทยาลัย คือโครงการ “อดีตเพื่ออนาคต” ครั้งแรก ได้จัดไปเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๗ คือโครงการ “สื่อก้าวความคิด” ซึ่งได้เชิญศิษย์เก่ามาร่วมอภิปรายครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๒ และจะมีครั้งต่อไป แต่ครั้งที่ไม่ได้นับคือครั้งที่จัดขึ้นเมื่อท่านอธิการบดี ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ เข้ารับตำแหน่งอธิการบดีได้ประมาณ ๒ เดือน ท่านมีดำริที่จะทำหอจดหมายเหตุ ให้บรรลุผล ในครั้งนั้นได้กราบเรียนเชิญคุณอาจารย์อาวุโส ซึ่งมี ศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาพลินธุ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติ เมืองนาโพธิ์ ได้กรุณามาร่วมประชุมด้วย และผลจากการประชุมครั้งนั้น ทำให้มีห้องประชุมบริบท ห้องเทพ อานันทภูมิ ห้องจารุอัครลักษณ์ ฯลฯ และต่อไปก็จะมีพิพิธภัณฑ์การศึกษา

อธิการบดี ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ

ขอขอบพระคุณท่านอธิการบดีทั้ง ๓ ท่าน ท่านศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาพลินธุ์ จะมาช้าสักเล็กน้อย ส่วนท่านศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ศศิธร มาไม่ได้เนื่องจากต้องเข้าโรงพยาบาล เจตนาผมที่จัดให้มีการประชุมในวันนี้คือปรารถนาจะฟังข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นหรือสิ่งใดที่อดีตอธิการบดีที่เคารพรักทุกท่าน ประสงค์จะฝากให้คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยทำ ถึงเวลาที่มหาวิทยาลัยจะต้องประสานระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เข้าด้วยกัน มิฉะนั้นในภาวะเช่นนี้ มหาวิทยาลัยคงไม่สามารถแข่งขันกับใครได้

วันนี้เป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกวันหนึ่ง ได้อยู่ที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้มานานกว่า ๓๐ ปี พยายามจะดูดซับเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากอดีตอธิการบดี ที่จะสามารถนำมาเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยได้ วันนี้จึงปรารถนาจะฟังความคิดเห็นและคำแนะนำ ซึ่งจะบันทึกข้อเสนอแนะทั้งหมดไว้ เพื่อนำไปพัฒนา

มหาวิทยาลัยต่อไป สำหรับอาคาร ๓ หรือ “อาคารประสานมิตร” ประสงค์ให้เป็นอาคารอนุรักษ์ ซึ่งได้มีการปรับปรุงแล้วบางส่วน ปีนี้ก็ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงอีก คาดว่าอีกประมาณ ๑ ปี สิ่งที่ได้วางแผนมาตั้งแต่สมัยที่ รองศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสมณฑา พรหมบุญ เป็นอธิการบดี ก็จะบรรลุเป้าหมายอย่างแน่นอน ขอขอบพระคุณอีกครั้งและขออนุญาตเรียนเชิญ ศาสตราจารย์ ดร.พจน์ สะเพียรชัย เป็นเบื้องต้น

ศาสตราจารย์ ดร.พจน์ สะเพียรชัย

เรียนท่านอธิการบดี ท่านรองอธิการบดี และผู้อำนวยการที่รักทุกท่าน ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณอธิการบดีที่ให้เกียรติเชิญมาพบ และทำความเข้าใจกับทีมผู้บริหารชุดใหม่ เข้ามาแล้วรู้สึกอย่างหนึ่งว่าเราได้กลับบ้าน มาดูอาคารสถานที่พบความเจริญงอกงาม มาที่ตึก ๓ ได้ไปดูไปนั่งในห้องที่เคยนั่งเรียนหนังสือระลึกถึงความหลัง สิ่งที่ดีใจมากที่สุดคือ ท่านอธิการบดีและคณะผู้บริหารชุดนี้ยังนึกถึงผู้เฒ่าที่เป็นอดีต และหวังว่ากระลึกถึงประวัติศาสตร์ เพราะเป็นลัทธิธรรมอย่างหนึ่งว่า คนที่รู้ประวัติศาสตร์ของตนเองจึงจะก้าวไปทันในปัจจุบันและวางแผนไปอนาคตได้ เพราะฉะนั้นจึงดีใจมากที่ให้โอกาสอดีตอธิการบดีมามองว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร ขณะเดียวกันก็ดีใจที่ทีมผู้บริหารชุดนี้ระลึกถึงประวัติศาสตร์ เพราะว่าประวัติศาสตร์นั้นเป็นสิ่งที่เกิดแล้วในอดีตและยังอยู่ต่อไป สิ่งที่ยากจะเรียนก็คือ

๑. ถ้าจะเอาอดีตเป็นที่ตั้ง จึงสืบสานสิ่งที่อดีตได้ทำไว้ และหากทีมผู้บริหารชุดใหม่ที่เปลี่ยนหน้ากันมาแล้วมาเล่าไม่ศึกษาอดีต ไม่ศึกษาความคิดในอดีตและไม่สานต่อ แต่เริ่มต้นใหม่ บางครั้งอาจจะใช้พลังทรัพยากรมากกว่า แต่ถ้าใช้ของเดิมที่มีเป็นทุนอยู่แล้ว สืบสานต่อไปก็จะทำให้สะดวกดีขึ้น ในชีวิตที่เป็นอธิการบดีที่นี้ได้พยายามใช้หลักนี้ รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติ เมืองนาโพธิ์ ได้วางแนวความคิดไว้อย่างไร ก็ได้แนวความคิดของท่านมาสานต่อ ต้องเคารพอดีตและให้เกียรติอดีต คล้าย ๆ กับประชาชนไทย ถ้าลูกหลานไทยไม่กตัญญูไม่รู้บุญคุณของบิดามารดา ไม่รู้จักเชื้อชาติของตนเองก็คงจะมีชีวิตที่สมบูรณ์ไม่ได้ เพราะฉะนั้น อยากจะเตือนใจอยากให้เห็นต่อสิ่งที่เดิม ๆ

๒. นอกเหนือจากสานต่อของเก่าที่มีคุณค่าแล้ว ขณะ

เดียวกันต้องริเริ่มของใหม่ สิ่งที่จะริเริ่มทำใหม่นั้น ช่วงนี้เป็นช่วงที่ต้องยึดหลักแนวนโยบายแห่งรัฐเป็นที่ตั้ง มหาวิทยาลัยในช่วงนี้เป็นช่วงที่จะปรับตัวอย่างมาก เพราะมีปัญหาทุกด้าน ทั้งทรัพยากรต่างๆ และแรงบีบบังคับจากแนวนโยบายของรัฐ เช่น แนวนโยบายของรัฐบาล ๕ เรื่อง ผู้บริหารทุกท่านต้องนำมาคิดและต้องปฏิบัติตามแนวนโยบายที่รัฐกำหนดไว้มิเช่นนั้นจะไม่ได้รับการสนับสนุนเลย

ยุทธศาสตร์หลัก ๕ ประการได้แก่

- (๑) เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน
- (๒) การพัฒนาที่ยั่งยืน
- (๓) แก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต
- (๔) ความมั่นคงและความยุติธรรม
- (๕) การบริหารและการจัดการที่ดีและโปร่งใส

ถ้าปฏิบัติตามยุทธศาสตร์นี้ ก็จะได้รับงบประมาณ และทรัพยากรอื่นก็จะตามมา อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดก็ยังมีอยู่มาก งบประมาณก็จำกัด เศรษฐกิจก็จำกัด กำลังคนก็ถูกมาตรการที่ ๓ ซึ่งต้องคัดคนออก ๕% สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเป็นแรงกดดันให้มหาวิทยาลัยต้องมีการปรับเปลี่ยนและปฏิรูปแน่นอน

๓. เรื่องการแข่งขัน อยู่ข้างนอกพยายามมองมหาวิทยาลัย ประกอบกับได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานคณะกรรมการอุดมศึกษา (กกอ.) จึงต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานของมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ทำให้ต้องมองการแข่งขันในการผลิตความรู้ใหม่ ๆ ดูผลงานทางวิชาการ ตำแหน่งศาสตราจารย์ที่เพิ่มขึ้น

การผลิตความรู้ใหม่เพื่อการแข่งขันและสร้างเทคโนโลยีเป็นสิ่งจำเป็น เมื่อพูดถึงเรื่องนี้ เราต้องถามตัวเองว่าเราอยู่ในตำแหน่งไหน อยู่ในลำดับขั้นที่เท่าไรหรือระดับใด เราเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับที่อื่น ยกตัวอย่างเช่น ที่ผ่านมามี มศว เคยมีนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ เช่น ศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สุวรรณทัต และศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน เป็นต้น แต่ปัจจุบันนี้ยังไม่ปรากฏไม่เข้าใจว่าที่เราหยุดนิ่งหรืออย่างไร ขอฝากเป็นข้อคิด เพราะจากการพิจารณาตัดสินนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ มีทั้งแพทยศาสตร์ เกษตรศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ไม่มีของ มศว

ในการประเมินตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ขอตำแหน่งทางวิชาการระดับศาสตราจารย์ของ มศว ก็น้อยลงทุกวัน เพราะฉะนั้นจะต้องผลักดัน ต้องทำเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน มิฉะนั้นภาวะการแข่งขันของเราจะน้อยลง ความรู้ใหม่ๆ ต้องก้าวให้ทัน การผลิตความรู้ใหม่ๆ เหล่านี้ ต้องอาศัยความรวดเร็วเป็นฐาน ทุกอย่างต้องเร็ว สังเกตดูรัฐบาลทุกวันนี้บริหารในแบบธุรกิจ คือเอาแนวคิดของการบริหารธุรกิจมาบริหารบ้านเมือง เพราะฉะนั้นต้องฉับพลัน ว่องไว เพราะถ้าเราช้าเราก็จะไม่ทัน

แนวโน้มของประเทศ ผู้ที่จบการศึกษามีมากขึ้น การอุดมศึกษาขยายตัวมากขึ้น มหาวิทยาลัยก็เพิ่มขึ้นทั้งสถาบันราชภัฏ สถาบันราชภัฏ มศว นโยบายการรับนักศึกษาของ มศว ต้องทบทวนระดับปริญญาตรีอาจเน้นไปที่ สถาบันราชภัฏ สถาบันราชภัฏ มากขึ้น ส่วน มศว จะเน้นระดับบัณฑิตศึกษามากขึ้นหรือไม่ การเรียนระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการคืออย่างหนึ่ง คือทำให้มีการผลิตความรู้ใหม่ ๆ หรือเพิ่มทางด้านการวิจัย การทำวิจัยที่มทำงาน เป็นเรื่องสำคัญ ถ้าต่างคนต่างทำก็เหมือนวงดนตรี ถ้าคนหนึ่งสี่ขอ คนหนึ่งตีระนาด คนหนึ่งเป่าขลุ่ย จิมก็ตี ต่างคนต่างตี ก็ไม่สามารถบูรณาการ หรือประสานเสียงให้ไพเราะได้มหาวิทยาลัยที่ประสบความสำเร็จ เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล อาจารย์บางกลุ่มทำงานวิจัยเรื่องที่น่าสนใจติดต่อกันเป็นเวลา ๑๐ ปี ๒๐ ปี ๓๐ ปี ผลิตบัณฑิตปริญญาเอกออกไปมากมาย เพราะฉะนั้น การเกาะติด การทำงานเป็นคณะจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

มหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดของเมืองไทยแห่งหนึ่งจะเชิญผู้บริหารทุกคนไป Retreat คือการไปทบทวนภารกิจของมหาวิทยาลัยทุก ๖ เดือน โดยการไปซัง ที่ใดที่หนึ่งแล้วช่วยกันคิดทบทวนประมวลพันธกิจของมหาวิทยาลัย เช่น เรื่องการรับนิสิตของมหาวิทยาลัย จะทำอย่างไร เรื่องอาคารสถานที่ เรื่องพัฒนาอาจารย์ งานวิจัย จะทำอย่างไร วางแผนทบทวนออกมาให้ชัดๆ เมื่อได้ผลลัพธ์แล้ว นำเสนอสภามหาวิทยาลัยเพื่อให้เห็นชอบ แล้วปฏิบัติและติดตามการปฏิบัติอย่างใกล้ชิด ที่สำคัญที่สุดคือสภามหาวิทยาลัย สภามหาวิทยาลัยที่ดีต้องเป็นสภามหาวิทยาลัยที่มีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นส่วนใหญ่ ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่สามารถจะเป็นสมอของมหาวิทยาลัยได้ ต้องสร้างมันสมอที่ใหญ่ สมอที่โต จึงจะสามารถคิดไปในอนาคตและพัฒนาอนาคตไปในทางที่ถูกต้องได้

การ Retreat ขึ้นแรก คือ วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย คืออะไร ยุทธศาสตร์มีอะไรบ้าง วางแผนเป็นระยะๆ เพราะฉะนั้นอยากจะฝากว่า มศว น่าจะมีการ Retreat โดยเชิญผู้บริหาร กรรมการสภามหาวิทยาลัย ให้ช่วยกันคิดช่วยกันประมวลแต่ละเรื่องให้ชัดๆ และปฏิบัติได้ เมื่อมีแนวคิดที่ชัดๆ สามารถปฏิบัติได้แล้ว ทุกคนในมหาวิทยาลัยจะต้องถือว่านั่นคือภาระงานที่ต้องทำทุกคน เมื่อได้ Share Vision แล้วมหาวิทยาลัยจะต้องทำงานเป็น Team เหมือนกับมีสมอเดี่ยวแต่เป็นผลพวงจากสมอของทุก ๆ คน เพื่อสร้างมหาวิทยาลัยให้เป็นองค์กรหรือ “องค์กรแห่งการเรียนรู้” คือการให้ทุกคนระดมสมองกันว่าเราต้องทำสิ่งใดสิ่งนั้นต้องอยู่ในใจทุกคนที่จะต้องทำ แต่ถ้าอาจารย์บอกว่าผู้บริหารอยากทำก็ทำไป อาจารย์คนอื่นหันหลังให้ ไม่ให้ความร่วมมือ อย่างนี้มหาวิทยาลัยก็จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้มี ๓ ระดับคือ

๑. ในระดับบุคคล แต่ละคนเรียนรู้ของตนเอง สอนวิชาของตัวเอง พัฒนาตัวเอง ทำผลงานทางวิชาการเลื่อนขั้นตำแหน่งทางวิชาการ

๒. การเรียนรู้เพื่อให้เกิดพลังเป็นคณะ นี่คือนี่ที่ต้องการในระดับ Team เราเป็นหนึ่ง แต่ละคนก็เรียนรู้ไป แล้วหลอมรวมพลังของการเรียนรู้ให้เป็นคณะ ในทิศทางที่เหมาะสมและตรงกัน

๓. เรียนรู้ในระดับที่สาม คือในระดับองค์กรหรือในระดับมหาวิทยาลัย

ทั้งสามระดับนี้ต้องสอดประสานกันไปตามลำดับ ไปในทิศทางหรือวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนมีกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ถ้าหากทำไปตามแนวนี้อาจจะเป็นการติดตามความก้าวหน้า และเป็นการทำ Bench Marking ว่าที่ไหนเป็นอย่างไร แล้วเราอยู่ตรงไหน

ขอฝากอีกประเด็นหนึ่งว่า การที่จะสานงานต่อไปจากของเดิม จะต้องเปิดใจยอมรับแนวนโยบายที่เป็นแกนหลัก ไม่ว่าจะผู้บริหารชุดใดมาควรจะต้องดำเนินการต่อ เช่น ประเทศมีรัฐธรรมนูญที่เป็นนโยบายพื้นฐานของชาติ ไม่ว่าจะป็นรัฐบาลชุดใดก็ต้องปฏิบัติตามนั้น เรื่องรัฐศาสตร์ เรื่องความมั่นคง เรื่องการศึกษา เขียนไว้ทั้งหมดในรัฐธรรมนูญ เหล่านี้จะไม่เปลี่ยนแปลง เป็นแกนหลัก ซึ่งทุกคนเห็นตรงกันแล้ว มหาวิทยาลัยก็ต้องมีแกนหลัก แม้ผู้บริหารเปลี่ยน แต่ก็ต้องสืบสานแกนหลักต่อไป ถ้าไม่ยึดถือแกนหลักแล้วเริ่มใหม่จากศูนย์จะไม่มีทางไปไหนได้เลย อย่างไรก็ตาม แกนหลักต้องเป็นแกนที่มีความสามารถ (Core Competency) ต้องชี้ Identify ให้ได้ว่า เรามีแกนหลักที่มีความสามารถอยู่ที่ไหน คณะศึกษาศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ มีแกนหลักอยู่ที่ไหน ทุกคณะต้องมีแกนหลักของตัวเองและแกนหลักตัวนี้ คณะต้องเคารพว่าเป็นแกนหลักที่ได้มีการคิด ได้กลั่นกรอง ตกผลึกแล้ว และเป็นสิ่งที่จะต้องทำภายในขอบเขตที่เป็นหน้าที่ของคณะดี ถ้าล้มตรงนั้นเราจะล้มประวัติศาสตร์ เรื่องนี้เป็นประเด็นอยากฝากไว้ ผู้บริหารชุดใหม่หรือชุดไหนก็ตาม เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา แต่แน่นอนแต่ละคณะก็ต้องมีแนวนโยบายของตัวเอง สิ่งไหนที่เห็นว่าถูกต้องดีงามก็ทำไป เพราะฉะนั้นเราจะมีหลักและมีสิ่งใหม่ๆ นำไปเสริมสานเข้าไป ถ้าทำได้อย่างนี้ Mapping ของการเดินก็จะชัด ถ้าทุกคนมีน้ำใจนักกีฬา (Spirit) อย่างนี้ แต่ไม่ใช่ว่าผู้บริหารชุดนี้มา คณะดีคนใหม่มา คนเก่าทำไว้เป็นปรปักษ์กัน แข่งขันกัน โตะทิ้งหมดแล้วเริ่มต้นจากศูนย์ ก็เท่ากับ เป็นการถอยหลังทุกวัน มีแต่ถอย ไม่มีทางเดินไปข้างหน้า เราต้องยึดหลักปรัชญาด้วย ฟังคำนี้ว่า “ยืนบนไหล่ยักษ์แล้วเราจะเห็นท้องฟ้าที่งดงาม”

ความอยู่รอดของมหาวิทยาลัย มีอยู่ได้สองอย่างคือ คุณภาพและชื่อเสียง ขอให้เราดูมหาวิทยาลัยใหญ่ไม่ว่าจะเป็น

Oxford หรือ Harvad หรือที่ได้ก็ตามที่เป็นที่ยอมรับ ทั้งสองอย่างนี้จะเป็นตัวชี้เป็นสัญลักษณ์ ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยบอกได้ด้วยการวิจัย ถ้าเราตีพิมพ์งานวิจัยขึ้นหนึ่งในวารสารต่างประเทศ ให้มีการตีพิมพ์มาก ๆ จะเป็นการดีมาก ทำอย่างไร Team Work ของงานวิจัยจะผลักดันมหาวิทยาลัยออกไปสู่นานาชาติได้ หากมหาวิทยาลัยมีแต่สอนอย่างเดียวก็จะเป็นไม่มีความรู้ใหม่ๆ อยากจะเน้นเป็นพิเศษว่า การทำวิจัยส่วนบุคคล (Individual Research) ไปไม่รอด ต้องเป็นโครงการวิจัยใหญ่ ๆ (Megaproject) และทำติดต่อกันเป็นเวลานานอย่างน้อย ๑๐-๒๐ ปี จึงจะได้ผล

เพราะฉะนั้น อยากให้ฝึกกำลังทำวิจัย แต่การที่จะผลักดันทำวิจัยได้นั้นทุกคนต้องมีน้ำใจที่ดีต่อกันถ้ามีการแข่งขัน มีการเล่นการเมือง มีการไม่หวังดีต่อกัน เหล่านี้เป็นสิ่งที่สร้างความอึดอัด ทำให้ไม่เกิด Team Work พวกเราที่เป็นอดีตอธิการบดีทั้งหลาย วันนี้ขอเป็นผู้ชม คล้ายกับเชียร์ทีมฟุตบอล เวลาดูเราพูดได้ แต่คนเล่นเหนื่อยแทบตายเชียร์ก็ไม่ขึ้น มันก็มีข้อจำกัดอะไรหลาย ๆ อย่าง เพราะฉะนั้นก็คงได้แต่ให้กำลังใจและอยากมาเชียร์ อย่าเพิ่งล้มเลิกก่อน ถ้าจะทำให้ได้คุณภาพต้องแข่งขันกันมาก ปัจจุบันมหาวิทยาลัยเกิดขึ้นมาก ถ้าหากเราไม่มีคอมพิวเตอร์นำการเลือกเรียนของนิสิตก็จะน้อยกว่าสถาบันอื่น ถ้าเรามีการคุยกันเองในหมู่ผู้บริหารให้ชัดว่า Vision ของเราจะทำอะไร มียุทธศาสตร์อย่างไร มีแนวคิดอย่างไร จะทำอย่างไร ทุกคนทำงานเอื้อกัน มีมหาวิทยาลัยหนึ่ง เริ่มต้นโดยจ้างบริษัทฝรั่งที่เชี่ยวชาญทาง Organization มาศึกษา และเสนอแนะยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ใช้เวลาประมาณ ๖ เดือน - ๑ ปี ก็ซื้ออะไรดี ๆ

ผู้บริหารคลุกคลีอยู่กับปัญหาอย่างนี้ทุกวันก็ปวดหัว การแก้ปัญหาเดียวกันนี้มีหลายอย่างคนที่เป็นอธิการบดีก็ฝังตัวอยู่กับปัญหา ทำให้เครียด ไม่เคยเห็นใครมีสุขภาพดีตอนเป็นอธิการบดี ผมเองก็เกือบเอาชีวิตไม่รอด โชคดีที่ยังมีชีวิตอยู่ นี่คือสังขรณ์ของการเป็นอธิการบดี เป็นอธิการบดีต้องอย่าเป็นผู้อ่อนแอ ต้องเป็นอธิการบดีที่มีพลัง เพื่อหลอมรวมทุกคนให้มาทำงานด้วยกันให้ได้

อธิการบดี ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ

ขอบพระคุณ ต้องขออภัยท่านอธิการบดีรองศาสตราจารย์ ดร.ชาติ เมืองนาโพธิ์ ที่ไม่ได้เชิญท่านก่อนด้วยเห็นว่าท่านกระฉับกระเฉง ขณะนี้ ท่านอธิการบดีศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาพลินธุ์ ได้มาถึงแล้ว ขอกราบเรียนเชิญจะกล่าวจะเตือนอะไรยินดีน้อมรับ

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาพลินธุ์

เรียนท่านอธิการบดี และผู้บริหารที่เคารพทุกท่าน ขอขอบพระคุณที่เชิญมาในวันนี้ ในฐานะที่เป็นอดีตอธิการบดีที่อายุมากที่สุดในปัจจุบัน มักจะมีความหลัง มักจะนึกถึง One day we were young. พยายามนึกว่าสถาบันของเรามีรากฐานจากการฝึกหัดครูว่าครั้งศตวรรษแล้วเป็นสถาบันแห่งแรกที่มีปริญญาทางการฝึกหัดครูและขณะนี้ก็ได้ขยายไป ระดับปริญญาโท ปริญญาเอกมากมาย เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน ก็เสด็จมาทรงพระอักษรที่นี่ใคร ๆ ก็กล้าว่าที่นี่เป็นแหล่งวิชาครู ตลอดเวลาที่ผ่านมา ๕๐ กว่าปีที่ตั้งสถาบัน แห่งนี้มา ได้มีการสั่งสมความรู้ประสบการณ์ในด้านการฝึกหัดครูไว้มากมาย ไม่ว่าจะมากหรือน้อยมากใคร ๆ ก็ถือว่าที่สถาบันนี้เป็นแหล่งของความรู้ในการถ่ายทอดวิชา องค์ความรู้และประสบการณ์เหล่านี้ น่าจะได้กระจายไปสู่ บัณฑิตของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ทุกคณะ ไม่ว่าจะเป็ คณะแพทยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะพลศึกษา หรือคณะใด ๆ บัณฑิตควรจะได้มีทักษะในการที่จะถ่ายทอด มีทักษะในการที่จะอธิบายมีทักษะในการที่จะชี้แจง ซึ่งทักษะนี้คือวิชาครู เดิมเคยมีวิชา “วาทกรรมสำหรับครู” ตัวอย่างเช่น แพทย์จะคุยกับลุงแก่ ๆ คนหนึ่งจะพูดอย่างไรให้รู้เรื่องหรือพยาบาลคนหนึ่งจะมีวิธีชี้แจงต่อผู้ป่วยอย่างไร เป็นต้น เพราะหากบัณฑิตที่จบจากสถาบันแห่งนี้ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีทักษะในการอธิบาย ในการชี้แจงแล้ว ก็คงจะเป็นประโยชน์ ไม่จำเป็นต้องเปิดเป็นวิชา แต่ทำอย่างไรจึงจะบูรณาการไว้ในวิชาพื้นฐาน วิชาภาษาไทยหรือวิชาอะไร ที่จะเป็ วิชา Extra Curricular Activity ขอฝากไว้

อีกเรื่องที่ยากฝากคือ ขอให้มึห้องพักสำหรับอดีตอธิการบดี อาจารย์อาวุโส หรือบุคลากรที่เกษียณแล้ว ที่มีฐานะเข้ามาติดต่อในมหาวิทยาลัย หรืออาจารย์ที่มาสอนเป็นครั้งคราวจะได้มีที่พักเตรียมการสอน มาคลินิก มาติดต่อกองคลัง กองการเจ้าหน้าที่ เป็นต้น ไม่จำเป็นต้องเป็นห้องที่ใหญ่โตหรูหรามากมาย แต่ขอให้มีความเป็นส่วนตัว มีความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุที่ผ่านเข้ามาในมหาวิทยาลัยจะได้มีที่พักหรือพบปะกับผูสูอายุด้วยกันหรือเป็นที่ให้คนรุ่นใหม่ได้ติดต่อเชื่อมโยงทำความรู้จักกับคนรุ่นเก่าบ้าง

ระยะหลัง ๆ รู้สึกว่ามหาวิทยาลัยของเราก้าวหน้าไปเร็ว มีคณะ มีภาควิชาใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาก การพัฒนาทางกายภาพก็เป็นไปอย่างรวดเร็ว มหาวิทยาลัยร่ำรวยกว่าสมัยก่อน ซึ่งน่าภูมิใจ และเชื่อว่าภายใต้การนำของอธิการบดีคนปัจจุบัน คงจะก้าวไปอีกไกลและรวดเร็วไม่มีที่สิ้นสุด มองว่าอธิการบดีเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีอะไรใหม่ๆ และขอขอบคุณที่ไม่ลืมของเก่า เพราะฉะนั้นขอให้ท่านและคณะผู้บริหารได้พยายามก้าวไปเรื่อย ๆ ให้เป็นที่ยอมรับ เป็นที่รู้จักในระดับชาติและระดับนานาชาติ ขอแสดงความยินดีด้วย

อธิการบดี ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ

ขอขอบคุณ เมื่อฟังท่านอธิการบดีทรงศักดิ์พูด ท่านสามารถสร้างจิตวิญญาณให้กับสถาบันมาโดยตลอดวันนี้ก็เช่นกัน ส่วนเรื่องห้องยินดีรับไว้ ขอเวลาอีกสักระยะหนึ่ง ขอกราบเรียนเชิญท่านอธิการบดีรองศาสตราจารย์ ดร.ชาติ เมืองนาโพธิ์ ท่านบอกว่าวันนี้มีอะไรมากมายเตรียมมาฝาก ฉะนั้น ผู้บริหารทุกท่านเตรียมรับฝาก ขอกราบเรียนเชิญ

รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติ เมืองนาโพธิ์

ท่านอธิการบดีและคณะผู้บริหารที่รักและนับถือ ผมเข้ามาประสานมิตร เดินเข้ามาห้องนี้ด้วยความประทับใจ ด้วยความตื่นเต้นและด้วยความระลึกถึงความหลัง อย่างที่ท่านอธิการบดีทรงศักดิ์กล่าว ผมมีความประทับใจมากที่ได้เห็นความสวยงามของห้องนี้ ดอกไม้ที่จัดไว้ก็สวยงามเหลือเกิน ทำให้ผมนึกถึงคำของท่านพุทธทาส ที่เขียนไว้ได้รูปคนจัดดอกไม้ว่า “ดอกไม้จัดคน” เพราะความสวยงามของดอกไม้ที่คนจัดจะจัดหัวใจของคนให้สวยงามด้วย ผมตื่นเต้นเพราะการกลับมาประสานมิตรแต่ครั้ง จะพบแต่ความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น ๆ เมื่อเดินเข้ามาห้องนี้ผมทวนระลึกถึงความหลังครั้งเป็นอาจารย์ใหม่ ๆ สอนหนังสืออยู่เดินผ่านห้องนี้ได้ยินเพลงไพเราะของท่านอาจารย์ภทร สนิทวงศ์ ก็ต้องหยุดยืนฟังเสมอ พลอยทำให้ระลึกย้อนไปถึงท่วงทำนองหนึ่งของเพลง Carmen ของ Bizet ที่ท่านอาจารย์ ม.ร.ว.จूरืพรหมกมลลาศน์ นำมาให้นักเรียนประสานมิตรร้องเป็นเพลงเชียร์กีฬา และนึกย้อนถึงเพลงที่คุณหลวงสวัสดิศาสตรบุทธิ ผู้อำนวยการคนแรกของที่นี่ นำมาเปิดให้พวกเรา (นักเรียนกินนอน) ฟัง ขณะออกกำลังกายในยามเช้า และทำให้นักย้อนไปอีกถึงท่านอาจารย์มยุรี रामโกมุท ที่มาสอนบทกวีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็ ของโอบา คัยยัม โรเบิร์ต เบิร์นส์ หรือสตีเวน ฟอสเตอร์ และได้นำเพลงเก่า ๆ ที่ไพเราะมากมายเปิดให้ฟังเสมอ ๆ เช่น เพลง Loch Lomond ซึ่งผมหาในปัจจุบันไม่พบ สงสัยต้องมาหาในห้องสมุดดนตรีของท่านคณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ และยังมีเพลงอื่น ๆ อีกมาก เช่น Song of India ของ Rimsky-Korsakoff การมาประสานมิตรของผมนวันนี้ จึงเป็นการ bring back my fond memory ด้วย

ชื่องานวันนี้ “อดีตเพื่ออนาคต” ของท่าน ทำให้ผมนึกถึงศาสตราจารย์ ดร.สิปพนนท์ เกตุทัต ที่เคยกล่าวไว้ว่า “อนาคตเริ่มแล้วตั้งแต่เมื่อวาน” ผมจึงขอชื่นชมสิ่งที่คุณท่านกำลังทำในวันนี้เป็นอันมาก อันที่จริงผมได้เคยชื่นชมท่านอธิการบดีและคณะที่ได้ทำสิ่งที่ไม่สำเร็จในสมัยที่เป็นอธิการบดีมากที่สุดทีเดียว ผมมีเรื่องจะเล่าหรือคุยกับท่าน ๒-๓ เรื่อง เป็นเรื่องฝากฝังให้

ท่านดำเนินการต่อไปให้สำเร็จ หรือดำเนินการใหม่ให้สำเร็จ

๑. เรื่อง “องค์กรักษ์” โครงการขยายมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ที่เริ่มดำเนินการในสมัยผมนั้น มีความเป็นมาด้วยเหตุผล ๒ ประการ คือ เหตุผลทางวิชาการและเหตุผลความรู้สึกทางใจ (หรือเหตุผลทางประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

เหตุผลทางวิชาการมีสองเรื่อง เรื่องแรก คือ การยุบรวมวิทยาเขตในกรุงเทพฯ ให้เหลือวิทยาเขตประสานมิตรแห่งเดียว การมีเนื้อที่ประมาณ ๑๐๐ ไร่ จะเป็นข้อจำกัดในการขยายมหาวิทยาลัยเป็นอย่างยิ่ง เรื่องที่สอง ประเทศชาติบ้านเมืองสมัยนั้น กำลังตระหนักว่า “ความรู้คือพลังอำนาจ” เพราะหลายคนอ่านหนังสือ The Shift of Power ของ Alvin Toffler ซึ่งกล่าวเรื่องนี้ไว้ชัดเจนมาก ความรู้ที่กำลังมีพลังอำนาจมากตอนนั้น คือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทางราชการก็มีนโยบายให้ทุกมหาวิทยาลัยเพิ่มอัตราส่วนการผลิตบัณฑิตด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สูงขึ้น (ให้ได้ ๖๐% ของจำนวนบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำเป็นจะต้องขยายการผลิตบัณฑิตทางวิชานี้มากขึ้นทีเดียว แต่เราก็ตระหนักดีว่า จะต้องไม่เป็นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี Without Humanities เพราะมิฉะนั้นก็จะเป็นบาปอย่างที่ท่านมหาตมะคานธีเตือนไว้ (ข้อนี้เป็นบาป ๑ ใน ๗ ประการ ซึ่งจารึกไว้ที่หลุมฝังศพท่านคานธี) การจะขยายวิชาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการยุบรวมวิทยาเขตภายในกรุงเทพฯ ทำให้เราต้องขยายมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก

เหตุผลความรู้สึกทางใจ เกิดมากจากท่านอดีตอธิการบดี ศาสตราจารย์ ดร.สุดใจ เหล่าสุนทร เคยทำโครงการขยายมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะท่านตระหนักดีว่า มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มีเนื้อที่เล็กนิดเดียว ไม่พอที่จะขยายให้เป็นมหาวิทยาลัยที่หลากหลายวิชาการ โครงการของท่านไม่ได้รับการอนุมัติ เพราะสมัยนั้นบ้านเมืองไทยยังยากจนมาก แต่สมัยผมนั้นเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นมาก เราจึงทำโครงการองครักษ์ (ท่านศาสตราจารย์ ดร.สุดใจ เหล่าสุนทร รับผิดชอบที่ดินประมาณ ๙๔๗ ไร่ ไร่ที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก จากบริษัทศิระชะกระบือ) เสนอไปยังทบวงมหาวิทยาลัย แต่ไม่ได้รับการอนุมัติถึงกระนั้นเราก็ไม่ท้อถอย (ขามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไม่เคยท้อถอย ท่านอาจารย์ ม.ร.ว.จूरืพรหม กมลาสน์ ไม่เคยท้อถอยถอดใจ ทั้ง ๆ ที่นักกรบี่ของท่านเข้าแข่งขันแพ้แล้วแพ้ก็อยู่นานก่อนจะได้เป็นแชมป์กรบี่) เราพยายามหาช่องทางเพื่อดำเนินการโครงการนี้ต่อไป โชคดีที่บุคลากรฝ่ายกิจการต่างประเทศของทบวงมหาวิทยาลัย

(จำได้ว่าเป็นสตรีและเข้าใจว่าจบปริญญาเอกด้วย) เสนอให้เรา นำโครงการองครักษ์ไปขอผู้ต่างประเทศ เราทำตามคำแนะนำนี้ เมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขอเงินผู้ต่างประเทศพิจารณาเสร็จแล้ว มีข้อสรุปให้เราใช้เงินไทยโดยไม่ต้องกู้ เราจึงนำเรื่องนี้เข้า ครม. ในสมัยนั้น รสช. กำลังมีอำนาจมี ครม. ชุดเล็กสำหรับพิจารณาเรื่องทางการศึกษา ครม. ชุดนี้มีท่านมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน และมีท่านศาสตราจารย์ ดร.เกษม สุวรรณกุล เป็นกรรมการด้วย ผมเข้าชี้แจง ครม. ชุดนี้ (ด้วยความอบอุ่นใจ) เพียงไม่ถึง ๔๕ นาที ก็ได้รับอนุมัติ ผมเคยเล่าเรื่องโครงการองครักษ์ให้ ท่านมีชัย ฤชุพันธุ์ ฟังบ้างแล้ว สมัยเป็นกรรมการร่างรัฐธรรมนูญด้วยกัน (ท่านมีชัยเป็นประธานกรรมการนี้) ครม. ชุดเล็ก จึงพิจารณาเห็นชอบเรื่องนี้อย่างรวดเร็ว

เมื่อ ครม. อนุมัติโครงการองครักษ์แล้ว (อนุมัติเมื่อ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕) เราได้ขอร้องให้คณะบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร และคณะเป็นผู้ออก Master Plan ของอาคารสถานที่ เราได้วางผังให้ด้านซีกซ้ายเป็นเรื่องของการกีฬา ซีกขวาเป็นเรื่องของวิทยาศาสตร์สุขภาพ ทั้งนี้เพื่อเป็นที่เชิดหน้าชูตาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒองครักษ์ โชคดีที่ปัจจุบันโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพฯ (ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากโครงการเฉลิมฉลองวโรกาส ครบ ๓๖ พรรษา ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งมีนายแพทย์ปราโมทย์ วีรานูวัติ เป็นผู้มอบหมายอย่างมากในโครงการนี้) ไปตั้งเด่นเป็นสง่าอยู่ที่นั่น มีผู้คนไปใช้บริการมาก และมีกิตติศัพท์ถึงเมืองฉะเชิงเทรา ภรรยาของผมไปหาหมอนตาที่นั่น ผมตามภรรยาไปด้วย คุณหมอบ่ได้ตรวจตาให้ผมด้วยเป็นที่ประทับใจมาก

ในการออกแบบอาคาร ผมได้ขอให้สถาปนิกของมหาวิทยาลัย ออกแบบหลังอาคารที่มีหลังคามุงกระเบื้องแบบตึก ๓ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ไว้สัปดาห์เดือนใจถึงมรดกตกทอดจากโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง และวิทยาลัยวิชาการศึกษา เปรียบเสมือนมีพระพุทธรูปไว้เพื่อเตือนใจถึงพระธรรมคำสอนและยังขอให้สถาปนิกออกแบบรางน้ำฝนและที่เก็บน้ำฝนใต้ดินข้าง ๆ อาคารด้วย (อย่างน้อยก็มีน้ำไว้รดต้นไม้รอบอาคารในฤดูแล้ง)

ผมเฝฝืนและอยากเห็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒองครักษ์ มีความสวยงามเหมือนประสานมิตร โดยเฉพาะสมัยคุณหลวงสวัสดิสารศาสตรพุทธิ สมัยนั้นมีคูคลองน้ำ ต้นไม้สวยบริเวณริมคูรั้ว จนกระทั่งคุณหลวงสวัสดิสารศาสตรพุทธิ บันทึกลงไว้ในสมุดส่งมอบงานให้ท่านศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ไว้ประโยคเดียวว่า “จงรักษาต้นไม้และคลองประสานมิตรให้เป็น Sanctuary ของนกและปลา” ความรักความงามทางธรรมชาติ

ของคณาจารย์ประสานมิตรสมัยนั้น ได้ปลูกฝังความรักนี้ให้แก่ พวกผมเป็นอันมาก ผมเองเมื่อไปเป็นรองอธิการบดี มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ได้นำบุคลากรที่นั่นปลูกต้นไม้ใหญ่ เป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งเผยแพร่คำกล่าว “ดอกไม้จัดคน” ของ ท่านพุทธทาส เพื่อให้ชาวมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ได้ตระหนักว่า บริเวณมหาวิทยาลัยที่ร่มครึ้ม จะช่วยพัฒนาจิตใจ ของคนเราได้

ผมใฝ่ฝันและอยากเห็นการศึกษาที่องค์กรฯ เป็น การศึกษาที่คล้าย ๆ กับการศึกษาในโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงและ วิทยาลัยวิชาการศึกษา สมัยนั้นเราฝึกทั้งกายและใจควบคู่กันไป เสมอ ผมได้ยินคำว่า “Sound Mind in Sound Body” ก้องอยู่ในหู จนถึงปัจจุบัน คุณหลวงสวัสดิศาสตรบุทธิ ใช้คำว่า การฝึก “สุภาพบุรุษ” ท่านอาจารย์ ดร.สาโรช ใช้คำว่า การฝึกผู้ “มีน้ำใจ ยิ่งใหญ่” และอีกหลายคำในสมัยนั้น มีหลายวิชาการและหลาย กิจกรรมที่นำไปสู่การฝึกที่ทำให้จิตใจสะอาด จิตใจสมบูรณ์ จิตใจสงบ และจิตใจที่ละเอียดอ่อน ในหลาย ๆ เรื่องเหล่านี้ ผมขอ กล่าวถึงเรื่องเพลงไทยเพียงเรื่องเดียว สมัยนั้นโรงเรียนฝึกหัด ครูชั้นสูงได้เชิญนักดนตรีไทยชั้นเยี่ยมคือท่านอาจารย์บรรเลง ศิลปบรรเลง มาสอนวิชาขับร้อง ผมยังจำฝังใจถึงความไพเราะ ของเพลงลาวดวงเดือนที่ท่านขับร้องให้เราฟังเกี่ยวกับบทเพลงนี้ ผมเคยได้ยินพระราชกระแสฯ ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม- ราชนีนาถ ทางโทรทัศน์ ที่ทรงบรรยายถึงความไพเราะของเพลง ลาวดวงเดือน โดยเฉพาะเนื้อร้องอีกแบบหนึ่งที่เราไม่ค่อยได้ยิน บ่อยนัก เมื่อไม่นานมานี้ ผมหาเนื้อร้องดังกล่าวได้แล้ว

๒. เรื่อง “การกีฬา” ผมขอกล่าวถึงเพียงสองประการ ประการแรก ผมใฝ่ฝันอยากเห็นคณะพลศึกษาไปตั้งหลักปักฐาน มั่นคงอยู่ที่องค์กรฯ เพราะเราไดวางแผนเนื้อที่ไว้ให้มากมาย และคณะพลศึกษาเคยเป็นคณะวิชาที่เจ็ดหน้าชูตา วศ. และ มศว อย่างยิ่ง ประการที่สอง ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับคณะพลศึกษา คือเรื่องการกีฬาโดยเฉพาะเรื่อง “น้ำใจนักกีฬา” แบบที่บรรยาย ไว้ในเพลงกราวกีฬา ซึ่งใช้เนื้อร้องของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เพลงนี้กล่าวถึงน้ำใจนักกีฬาไว้ ๓-๔ ประการ และในช่วง Refrain กล่าวไว้ว่า “กีฬา กีฬา เป็นยาวิเศษ แก้กองกิเลส และทำคนให้ เป็นคน” น้ำใจนักกีฬา ๓-๔ ประการ เป็นยาวิเศษ แก้กองกิเลส และทำคนให้เป็นคนได้จริง และเราสามารถใช้น้ำใจเหล่านี้ ทำอะไร ที่ไหนก็ได้ ใช้สร้างมิตรภาพหรือ Brotherhood of Mankind ได้ด้วยแน่ ๆ สร้างสันติภาพของโลกก็ได้ เราได้ยินเขาพร่ำพูดถึง สิ่งเหล่านี้บ่อย ๆ ในกีฬาโอลิมปิกครั้งที่เพิ่งผ่านมา เมื่อไม่นานมานี้

ผมได้ฟังตัวอย่างน้ำใจนักกีฬา ซึ่งเป็นที่กล่าวขวัญและ ชื่นชมของชาวโลกเรื่องหนึ่ง จากอาจารย์พลศึกษา มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเพิ่งจะกลับมาจากการไปรับการฝึกอบรม เรื่อง Olympism ที่ประเทศกรีซ เรื่องมีว่าในการแข่งขันกีฬา โอลิมปิกที่ประเทศเยอรมนี เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ประมาณเกือบ ๗๐ ปีที่แล้วมีนักกีฬาแชมป์โอลิมปิกกระโดดไกล คนหนึ่ง (ชื่อ Luz Long) ได้สังเกตเห็นหน่วยก้านที่ดีมากของ นักกระโดดไกลชาวอเมริกัน (ชื่อ Jesse Owens) ในรอบคัดเลือก ก่อนเข้าชิงชนะเลิศ Owens มักจะทำฟาล์วในการออกตัว Long จึงแนะนำวิธีออกตัวให้แก่คู่แข่งคนสำคัญของเขา ทั้ง ๆ ที่ตระหนัก ดีว่าถ้า Owens ออกตัวได้ดี เขาคงจะแพ้ในรอบชิงชนะเลิศ ผลปรากฏว่าปีนั้น Owens ได้ครองแชมป์ สองคนนี้เลยเป็น เพื่อนรักกันมาก ๆ Owens กล่าวว่าเป็นความสง่างามมากของ Long ที่ทำเช่นนั้น (It was so gracious of him.) น้ำใจเช่นนี้ แหละที่แก้กองกิเลสและทำคนให้เป็นคน

ผมได้เห็นความมีน้ำใจนักกีฬาจากผู้คนในโรงเรียน พลศึกษากลาง ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของคณะพลศึกษาของมหาวิทยาลัย และจากผู้คนในโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงและวิทยาลัยวิชาการศึกษา ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แต่ปัจจุบัน สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปมากเหลือเกิน ทำให้ผมไม่ค่อยได้เห็น ความมีน้ำใจนักกีฬาแก่นัก จึงใคร่ขอฝากให้ท่าน คัดตรีกรอง เรื่องนี้ให้มาก ไม่ว่าจะในการสอนในคณะพลศึกษา หรือในการแข่งขัน กีฬาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย กีฬามหาวิทยาลัยอาเซียน และกีฬามหาวิทยาลัยโลก การแข่งขันกีฬา ไม่น่าจะมุ่งแต่เพียงเหรียญชัยชนะ แต่อย่างเดียว แต่ควรมุ่งเอาชนะน้ำใจคน มุ่งสร้างน้ำใจนักกีฬา และมุ่งฝึกสาระที่สำคัญ ๆ ของการกีฬาด้วย รวมทั้งเสริมสร้างความดีความงามให้บุคคลผ่านทางกรกีฬา ขอให้กรกีฬาที่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จงเป็นกีฬาเช่นนี้เถิด

๓. เรื่อง “ครู” อดีตของเราเริ่มต้นด้วยการฝึกหัดครู พวกเราจึงตั้งใจอย่างแน่วแน่ตลอดมาว่ามหาวิทยาลัยศรีนคริน- ทรวิโรฒจะต้องรักษาการฝึกหัดครู หากมองย้อนอดีต จะเห็นว่า โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงและวิทยาลัยวิชาการศึกษา ทั้งในสมัย คุณหลวงสวัสดิศาสตรบุทธิ และสมัยศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ผลิตครูได้อย่างดีเยี่ยม ทั้งผู้ผลิตและผลผลิต เป็นครูที่ แก่รังก้าทางวิชาการ และมีน้ำใจครูเปี่ยมล้น หากว่าถามว่าน้ำใจ ครูคืออะไร ท่านพุทธทาสก็ได้ตอบไว้ว่า ถ้าหากเราผ่าหัวใจครู ออกดูก็จะพบว่าเต็มไปด้วย เมตตาและปัญญา ผมใคร่ขอเพิ่มลักษณะ ของน้ำใจครูอีกประการหนึ่ง โอวาทของท่านรพินทรนาถ ฐาคุร ที่ให้ไว้กับนักเรียนฝึกหัดครูอินเดียมานานมาแล้วว่า ครูจะต้องมี ความกระตือรือร้นในการสอน ถ้าหากครูขาดความกระตือรือร้น เขาจะไม่สามารถจุดไฟแห่งความกระตือรือร้นให้เกิดขึ้นในหัวใจ

นักเรียนได้เปรียบเสมือนดวงเทียนที่กำลังมอดไหม้มีอาจจะจุดเทียนดวงอื่นได้ฉันนั้น ความรักและความกระตือรือร้นในการสอนให้เห็นชัดเจนมากในคณาจารย์ยุคดังกล่าว ตัวอย่างที่เด่นที่สุดเห็นจะเป็น ท่านศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี เวลาเข้าห้องสอน ท่านเดินมาอย่างกระฉับกระเฉง ด้วยสีหน้าและแววตาที่สดชื่น เวลาสอนเราสามารถสัมผัสไฟรักและไฟกระตือรือร้นที่โชติช่วงซาวลอยู่ในใจของท่านได้อย่างดี

ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของครูบาอาจารย์ยุคที่กล่าวมาข้างต้นคือ ความใกล้ชิดและความเอาใจใส่ในศิษย์ ใช้ภาษาอังกฤษพูดได้ว่า ท่านให้ Human Touch แก่ศิษย์ ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนให้ศิษย์มีความกระตือรือร้นและสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน เมื่อท่านศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี เข้ามาใหม่ ๆ ท่านนำระบบอาจารย์ที่ปรึกษาหรือ Advisory System มาใช้ ซึ่งระบบนี้ได้ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์กับครูได้เป็นอันมากสมัยหลัง ๆ ผมเห็นเขามีกันแต่รูปแบบของระบบอาจารย์ที่ปรึกษาโดยไม่คำนึงถึงเนื้อหาสาระของระบบนี้มากนัก เพราะผมเคยเจอเรื่องตลกที่ข้างชั้นไม่ออก กล่าวคือเมื่อถูกของผมโตกำลังเรียนในมหาวิทยาลัย ผมเห็นเขาพูดคุยกับเพื่อนล้อเลียนคำว่า Advisiab (อ่านว่าแอดไวเสียบ-ไม่มีคำนี้ในพจนานุกรม) ถามไถ่ความหมายของคำนี้ได้ความว่า เวลาเขาไปหา Adviser เพื่อเซ็นอนุญาตให้ลงทะเบียนเรียน ก็เพียงแต่นำเอกสารไป “เสียบ” ไว้หน้าห้องอาจารย์ เพราะฉะนั้น Adviser (อาจารย์ที่ปรึกษา) กับ Advisee (ศิษย์ในที่ปรึกษา) ไม่ต้องพบกัน ขอวิงวอนอย่าให้เหตุการณ์เช่นนี้ เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเลย

อีกเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู คือเรื่องปรัชญาและจิตวิทยาทางการศึกษา สมัยผมเป็นอธิการบดี เคยใฝ่ฝันจะมีภาควิชาปรัชญาที่เข้มแข็ง สมัยนั้นมีบุคลากรในภาควิชานี้เพียงคนเดียว ผมดีใจมากที่ได้ทราบว่าปัจจุบันมีบุคลากรมากขึ้น และกำลังมีกิจกรรมบางอย่างที่เน้นและนำไปสู่การฝึกฝนจิตใจให้เข้มแข็ง แต่ใครขอฝากให้ช่วยศึกษาปรัชญาและจิตวิทยาตามแนวพุทธศาสนาให้มากขึ้นด้วย ในสมัยก่อนท่านศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ได้ศึกษาปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธศาสนาไว้บ้างแล้ว ในเรื่องพุทธศาสนาโดยทั่วไปท่านได้เขียนหนังสือ The Confluence of Buddhism and Democracy ไว้ด้วย สำหรับเรื่องจิตวิทยา ท่านพุทธทาสได้กล่าวไว้ในคำบรรยายให้นิสิตปริญญาโทของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฟัง เมื่อไม่นานมานักว่า จิตวิทยาของศาสนาพุทธ มีความลึกซึ้งกว่าจิตวิทยาตะวันตกมากนัก จึงใคร่ขอให้รับไปพิจารณาด้วย

ผมมีเรื่องจะพรั่ำพรั่นฝากฝันท่านอีกมาก แต่วันนี้ขอเพียงเท่านี้ก่อน ขอขอบคุณที่ท่านอธิการบดีและคณะ ให้โอกาส

คนแก่คนเฒ่าอย่างผมได้รำพันรำพึงถึงเรื่องราวของวันวานทำให้ผมมีโอกาสได้ทวนระลึกถึงความทรงจำที่งดงามเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาแห่งนี้ขอขอบคุณครับ

อธิการบดี ศาสตราจารย์ ดร.วิรุฒ ตั้งเจริญ

ขอบพระคุณท่านอธิการบดี หากท่านมีสิ่งใด จะฝากเพิ่มเติมกรุณาเขียนฝากเพิ่มเติมได้ มหาวิทยาลัยฯ จะยินดียิ่ง เพราะวันนี้มีเวลาให้ท่านน้อย ในลำดับต่อไปขอกราบเรียนเชิญท่านอธิการบดี คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ จะบอก จะแนะนำ หรือมีสิ่งใดที่จะให้ทำก็ยินดี

รองศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ

เรียนท่านอธิการบดี ท่านอดี้อธิการบดีและท่านผู้บริหารที่เคารพ ต้องขอขอบพระคุณที่เชิญมา ที่จริงก็มาที่นี้ทุกวันแต่วันนี้พิเศษที่อธิการบดีเชิญมาพบกับผู้บริหาร พอท่านอธิการบดีโทรไปหา ก็รับปากว่าจะมาและไม่ทันถามว่าจะต้องเตรียมอะไรมาบ้างก็เลยไม่ได้เตรียมอะไร โดยข้อเท็จจริงแล้ว สิ่งที่ดีคืออธิการบดีทั้งสามท่านพูดมาแล้ว ก็คือสิ่งที่อยู่ในใจของอธิการบดีทุก ๆ คน เชื่อว่าอย่างนั้น คือจะทำอย่างไรจะสืบสานอดีตให้ไปสู่อนาคตให้เกิดความเจริญงอกงาม ต้องเรียนว่าที่ได้ทำงานผ่านมา ไม่ใช่ว่าทำโดยตำแหน่ง แต่ทำด้วยความผูกพัน อยากรจะเรียนผู้บริหารทุกท่านว่าดิฉันอยู่ที่นี้มานานถึง ๓๐ กว่าปี ก็เพราะความผูกพันกับที่นี้ หลายครั้งก็มีคนมาชักชวนให้ไปอยู่ที่อื่นหลายแห่ง แต่ก็ได้ปฏิเสธไป ความผูกพันเกิดได้อย่างไร เมื่อพยายามนึกว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร ก็พบว่าเกิดโดยที่เราไม่รู้ตัว

ขอเรียนว่าตอนที่เข้ามาที่นี้ใหม่ ๆ เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ตอนนั้นไม่รู้จักใครเลย จึงเดินรอนตลอดเวลาอยากไปอยู่ที่ที่เรารู้จักมักคุ้นมากกว่านี้ แต่ก็ไปไม่ได้ วันนี้ก็ตั้งใจที่ไม่ได้ไป อาจารย์รุ่นก่อน ๆ เราหลายคนเอ่ยนามได้ไม่หมด เพราะมีเป็นร้อย ทุกคนจะประพฤติกฎปฏิบัติคนคล้าย ๆ กัน คือมีจิตใจที่ดีและผูกพันกันจะมีกิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะกันอยู่เสมอ ไม่เฉพาะแต่ในช่วงโมงสอน จำได้ว่าการทำงานที่นี้อาหารกลางวันเป็นเวลาสนุกสนานมาก เป็นช่วงโมงที่มารับประทานอาหารร่วมกัน ใก๊อย่าง ส้มตำ เนื้อเค็ม ข้าวเหนียว รับประทานกันได้ตลอดทั้งปี คงไม่ใช่อยู่ที่อาหาร แต่อยู่ที่ผู้ร่วมรับประทานอาหารมากกว่าที่ทำให้สนุกสนาน การปลูกฝังแบบนี้เกิดจากกิจกรรมและเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว เพราะฉะนั้นต้องหาวิธีที่จะให้มีการสืบทอดความคิด หรือปรัชญาของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ไปสู่อาจารย์ และจากอาจารย์ไปสู่ นิสิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรามีคณาจารย์ใหม่ ๆ เข้ามามาก หากเราไม่ปลูกฝังสิ่งเหล่านี้ หากว่าเราไม่ผูกพันด้วยใจแล้ว ก็ไม่รู้ว่าจะ

จะรักษาคันให้อยู่กันได้อย่างไร ขอฝากทุกท่านไว้ด้วย คนเรานั้น ถ้าหากไม่อยู่ด้วยใจก็จะเป็นการอยู่ร่วมกันอย่างแสร้งหรือ แสวงหาประโยชน์จากกัน ทำอย่างไรจะให้อาจารย์ใหม่และนิสิต ของมหาวิทยาลัย ได้ซาบซึ้งในปรัชญาและจิตวิญญาณที่ผู้ก่อตั้ง มหาวิทยาลัยได้พยายามสร้างมา คงต้องหาวิธีการ ไม่ใช่เพียงแค่ การบรรยายแต่จะต้องเป็นภาคปฏิบัติ

ที่นี้มีชื่อเสียงในเรื่องของปรัชญาการบูรณาการความรู้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีรับสั่ง หลายหนว่า สิ่งที่พระองค์ทรงใช้ในการทรงงานการศึกษาที่เรียน จากที่นี่ ได้เคย กราบบังคมทูลว่าสิ่งที่พระองค์ทรงดำเนินการ เป็นต้นว่า การใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาแบบบูรณาการ ก็เรียนมาจากที่นี่ เพราะฉะนั้นขอเรียนว่าปรัชญาการศึกษาของ ที่นี่ดีมากต้องรักษาไว้ อย่างที่เรื่องบูรณาการ ในขณะที่เป็นอธิการบดี ได้พยายามที่จะให้สิ่งเหล่านี้เป็นรูปธรรม เป็นกิจลักษณะ ก็ทำ โครงการที่พยายามช่วยกันส่งเสริมผลักดัน เช่น โครงการ “ปราชญ์ ผู้ทรงศีล” ตามอุดมการณ์ของท่านศาสตราจารย์สาโรช บัวศรี ก็ได้ผลบ้าง อยากจะให้ช่วยกันคิดว่าจะสานต่ออย่างไร ไม่ใช่ลักษณะ โครงการ Formal Education แต่เป็น Informal Education เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพื่อให้เป็น “ยี่ห้อ” หรือว่าเป็น “จุดขาย” ของที่นี่ บัณฑิตของเราที่ไปพบในต่างจังหวัดหรือไปพบเจ้านาย ของบัณฑิต ส่วนใหญ่แล้วจะบอกว่าบัณฑิตของเรามีลักษณะพิเศษ คือ เป็นคนสูงส่ง มีน้ำใจ สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ ที่สำคัญ เป็นคนทำเก่ง ไม่ใช่ดีแต่พูดหรือแต่ทฤษฎี เพราะฉะนั้นอยากยึด เอาหลักการที่ว่า ทำเก่งและบูรณาการ และหลักการที่เราเน้นเรื่องของ ชุมชนมาตั้งแต่เดิม มาย้ำกันบ่อย ๆ เพื่อมิให้ลืมนั่นให้ คนรุ่นใหม่ได้สืบสานต่อไป

ทุกวันนี้รัฐบาลกำลังเจรจาเรื่อง FTA กับประเทศต่าง ๆ จะไม่เจรจาก็ไม่ได้เพราะว่า In Trend เราจะให้เขาเปิดเสรีฝ่ายเดียว แล้วเราไม่ยอมเปิดเสรีด้วย ก็ไม่มีใครคบกับเรา เพราะฉะนั้นใน ไม่ช้านี้เรื่องของ Free Trade ธุรกิจประเภทการศึกษาที่จะมาถึง จะเห็นได้ว่าเราอยู่ในโลกของการแข่งขัน แข่งขันแบบชนิดที่ เรียกว่า คู่เดือดตาไม่กระพริบทีเดียว แต่หลายท่านยังมองการ แข่งขันนี้ไม่ออก พูดกันในเรื่องสังคมฐานความรู้ หรือ Knowledge - based Society, Knowledge-based Economy เชื่อว่าหากให้ กรอกแบบสอบถาม หลายท่านก็ยังไม่รู้ว่า Knowledge - based Society คืออะไร คำว่า “Knowledge” ก็คือความรู้ ความรู้มัก จะคิดว่าได้จาก การเรียน จากครูแล้วได้ปริญญา ได้คุณวุฒิสอง ๆ ก็จะทำให้เป็น Knowledge-based Society หรือมิฉะนั้นก็เป็น Knowledge-based Society ที่จะต้องสร้างสินค้าไปแข่งขันกัน เพื่อให้เกิดขึ้นเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ โลกของเราพัฒนาไปเรื่อย

เริ่มจากการพัฒนาเป็นสังคมเกษตรกรรม จากสังคมดั้งเดิมที่ เรียกว่า Hunters-gatherers และจากสังคมเกษตรกรรมเป็น สังคมอุตสาหกรรม ต่อมา ICT ต่าง ๆ จำนวนมาก อำนวยความสะดวกให้แก่คนหลังจากที่มีเครื่องมือคือ ICT แล้วอะไรจะเกิด ขึ้นต่อไป

ในอดีตที่ผ่านมาเราไม่ค่อยได้ยินคำว่า “ธุรกิจภาคบริการ” หรือได้ยินกันน้อย แต่ในปัจจุบันได้มีกระแสที่ออกมาว่า เศรษฐกิจ ไม่ได้ขึ้นกับวัตถุดิบอย่างเดียว ต่อไปสินค้าประเภทวัตถุดิบจะไม่สำคัญด้วยซ้ำไป แต่สามารถขึ้นกับบริการด้วย และบ้านเราธุรกิจ ภาคบริการจะสูงกว่าอุตสาหกรรม สูงกว่าเกษตรกรรม ทำไม่ถึง เป็นอย่างนั้น เรามาถึงจุดที่ทุกคนมี ความสะดวกสบายทางวัตถุ ก็เริ่มนึกเป็นห่วงตัวเอง เริ่มเป็นห่วงว่าทำอย่างไรตัวเองจะมี สุขภาพที่ดี ทำอย่างไรสังคมจึงจะดี ทำอย่างไรจะไม่มีการร้าย นี้ก็เป็น Trend เป็นวิวัฒนาการเป็นที่มาของสังคมเศรษฐกิจ ฐานความรู้ จึงอยากจะสรุปว่า สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ นั้น ไม่ใช่เรื่องของวัตถุดิบอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของคน โดยเห็นว่า “มนุษย์เป็นทุน” สังคมของมนุษย์เป็นทุน เพราะเหตุนี้เราจึงเริ่ม มองว่าความรู้เกิดขึ้นมาจากคน เรื่องเศรษฐกิจฐานความรู้ นี้ เป็นเรื่องอยากจะขอให้มหาวิทยาลัยทุกแห่งได้พูดคุยกันให้ ตกผลึกออกมาเป็นรูปธรรม จึงจะแปลงเป็นภาคปฏิบัติได้ว่า เราจะสร้างคนอย่างไรให้เหมาะสมกับสังคมฐานความรู้

มศว ควรจะเน้นว่า ทำอย่างไรจะนำสติปัญญาของคน ออกมาใช้เพื่อประโยชน์สุขของคน และเพื่อทำให้สังคมไม่วุ่นวาย โลกมีสันติภาพ ทำอย่างไรให้มีพลังจากความคิดที่แตกต่างกัน การที่จะเอาคนมารวมกันอย่างไรว่าแต่ ๑๐๐ คนเลย ๒ คนก็มีปัญหา แล้ว เพราะฉะนั้นกระบวนการที่จะทำให้นักมารวมตัวกันเกิดเป็น พลัง คงไม่ใช่เฉพาะเอาคนที่มีความคิดเหมือนกัน แต่เป็นการ พยายามหาวิธีที่จะทำอย่างไรจึงจะปรับให้คนที่คิดต่างกันนำเอา ความคิดที่แตกต่างกันนั้นมาช่วยกัน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันได้ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ที่ได้แต่พูดกันลอย ๆ แต่เป็นรูปธรรมว่า Knowledge-based Society คืออะไร ยังไม่ชัด ทำอย่างไรจะ ช่วยกันทำให้ มศว มีความเป็นองค์กรที่สามารถมีพลังที่จะนำ สติปัญญาของคนออกมามีให้เต็มศักยภาพ ขอสรุปว่าทำอย่างไร จะส่งเสริมให้ มศว สร้างความรู้ สร้างสื่อ สร้างความคิดใหม่ ๆ กระบวนการใหม่ ๆ ได้มากขึ้นทั้งอาจารย์และนิสิต

การจะทำให้เป็นรูปธรรมที่สุด คือ ต้องส่งเสริมสิ่งที่ เรียกว่า Research-based Learning , Research-based Activity รวมทั้งอะไรที่เกี่ยวข้องกับวิจัย เมื่อนึกถึงการวิจัยก็มักไปนึกถึงว่า ต้องมีโครงการวิจัย ต้องมีงบประมาณ แต่ที่จริงแล้วอยากให้ เป็น ลักษณะของการวิจัยที่ทำได้ตลอดเวลา โดยไม่ยึดกรอบหรือรูปแบบ

ที่ตายตัว อยากให้หลักสูตรของมหาวิทยาลัยเป็น Research-based ด้วย คือเป็นหลักสูตรที่ให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ไปพร้อมกับครู ซึ่งต้องมีการปรับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การจัดตารางสอน และอื่นๆ หากอาจารย์จะร่วมกับนิสิตแสวงหาความรู้ใหม่แล้ว การจับเอาคนไปใส่ไว้ในห้องเรียน การที่จัดเวลาของการเรียนการสอนให้ตายตัวเป็นเรื่องที่ทำให้ยากพอๆ อย่างนี้เหมือนกับว่าทำไม่ได้ แต่ที่จริงแล้วยังพอมีหนทางทำได้ ได้พยายามคิดให้กับหลายหน่วยงานที่มาขอความคิดเห็น เช่นว่า การจัดหลักสูตรโดยเทคนิคที่ไม่ใช่สับเวลาของผู้เรียนเป็นชั่วโมงๆ แต่ให้เป็นท่อนเวลาที่ยาวนานขึ้น อาจเป็นทั้งวัน ทั้งสัปดาห์ หรือครึ่งเทอม เพื่อที่นิสิตจะได้ร่วมกันค้นคว้าวิจัยเรียนรู้ ไปพร้อมกับอาจารย์ วิธีนี้จะเป็นแนวทางทำให้อาจารย์ทุกท่านได้มีงานวิจัย และนิสิตทุกคนได้เรียนรู้ ผ่านกระบวนการนี้

สิ่งที่พูดนี้เป็นนวัตกรรมใหม่ของการเรียนในระดับอุดมศึกษา เพราะทุกวันนี้ถ้าถามว่าทำไมอาจารย์ไม่ทำวิจัย คำตอบคือไม่มีเวลาเพราะมีงานสอนมาก ยิ่งกว่านั้นระบบการพิจารณาภาระงานยังไม่ผูกพันอยู่กับเรื่องของเวลาที่จะสอนด้วย จึงทำให้ต้องมีการพิจารณาว่าจะปรับระบบอย่างไรให้เกิดกระบวนการที่เป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับนิสิต ทุกวันนี้ดิฉันก็ยังมาสอนที่คณะวิทยาศาสตร์ สอนในหลักสูตรต่าง ๆ ที่เชิญให้สอน ก็พยายามทำภายใต้ข้อจำกัดจึงคิดว่ายังพอทำได้ จึงขอฝากเอาไว้ หากท่านอธิการบดีได้กล่าวมาแล้ว คือให้เป็นผู้ที่มีความรักงาน ลุยงาน รับผิดชอบต่องาน มีน้ำใจนักกีฬา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หากสามารถบูรณาการทั้งหมดเข้าด้วยกันในทันทีที่นิสิตเข้ามาเรียนได้ ก็จะเป็นเรื่องที่ดี

เมื่อครั้งที่ยังเป็นอธิการบดีก็พยายามที่จะให้ความคิดนี้กับทุกๆ ท่านแต่เป็นเรื่องที่ไม่ใช่จะทำสำเร็จได้โดยเร็ว หรือไม่ก็เป็นเรื่องทีพุดวันนี้แล้วจะเกิดผลในวันพรุ่งนี้ เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา เพราะเป็นการปรับวัฒนธรรมของการทำงานและการเรียนรู้ ให้กระบวนการเรียนรู้เป็นเป้าหมายของการศึกษา ไม่ใช่ให้มาเรียนเพื่อให้อะไร แต่ให้มาเรียนเพื่อให้ได้กระบวนการที่จะนำไปเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมความรู้ใหม่ได้ตลอดชีวิต นั่นคือสิ่งที่อยากจะทำให้เกิดขึ้นที่นี้ก่อนใคร ตอนนี้อย่างที่ท่านศาสตราจารย์พจน์ได้กล่าวไปแล้วว่า หลายแห่งได้คิดเรื่อง Learning Organization เป็นการแข่งขันว่าใครจะได้ก่อนกัน Learning Organization ของ มศว ก็เช่นเดียวกัน คงใช่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ง่ายๆ แต่เป็นเรื่องที่ต้องให้ทุกๆ คนตระหนักและจัดการให้ทุกๆ กิจกรรมเป็นเรื่องของการเรียนรู้ และให้การเรียนรู้เป็นเป้าหมาย เรื่องนี้ยากที่จะพูดในช่วงเวลาสั้นๆ อย่างไรก็ตามต้องทำเรื่องนี้ให้มีกฎเกณฑ์ ขอให้พยายามรักษาคณิศคนเก่งไว้ให้ได้ เพราะในอนาคต

จะมีการช่วงชิงแย่งคนเก่งคนดีกัน การที่มหาวิทยาลัยไม่มีกลไกที่จะรักษาคณิศคนเก่งเอาไว้จะทำให้เราแพ้การแข่งขันตั้งแต่ยกที่ ๑ เพราะเราไม่มีคน ขอเรียนฝากเอาไว้อย่างย่อๆ โดยคิดขึ้นมาในช่วงเวลาสั้น ๆ

ดิฉันอยู่ที่นี้มา ๓๐ กว่าปี และมีความผูกพันกับที่นี่ เพราะฉะนั้นแม้จะไม่ได้เป็นอธิการบดีก็ยินดีช่วยอยู่เสมอ และขอให้กำลังใจแก่ทุกท่าน การเป็นผู้บริหารนี้เหนื่อย เห็นใจทุกๆ คน ท่านต้องการคนที่จะนั่งคุยกันแบบนี้กับท่านบ่อยๆ เพราะว่างานบริหารมักจะรัดตัว ท่านจะไม่มีเวลามานั่งคิดแบบที่พวกเราคิดให้อย่างนี้ ก่อนจบ ขอย้ำว่าคิดเป็นสิ่งสำคัญ เป็นฐานของวิสัยทัศน์ และเป็นเครื่องมือที่ทำให้เราไม่เสื่อมรากฐานและอุดมการณ์ แต่เราจะต้องพยายามหาพันธมิตร เพื่อที่จะทำให้ปรัชญาของเรานั้นคงและได้เผยแพร่ออกไป มิใช่เพียงภาคภูมิใจกันเฉพาะภายในรั้ว มศว ขอขอบคุณ

อธิการบดี ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ

ขอบพระคุณอธิการบดีทุกท่านที่ได้กรุณา และขอกราบเรียนท่านอธิการบดีว่า กระผมได้เรียนรู้จากทุกท่านตลอดเวลา และปรับตัวเองตลอดเวลาเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุด สิ่งที่น่าสนใจอย่างมากก็คือ การบริหารมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ทั้งอธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการ และหัวหน้าสำนักงานอธิการบดี ได้พูดคุยกันมากกว่า ถ้าเราไม่สามารถสร้างพลังร่วมได้ คิดว่าเราไม่มีโอกาสสิ่งที่เป็นประโยชน์มากมายอย่างนี้จะเกิดขึ้นอีกอย่างแน่นอน ขอขอบคุณสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ หัวหน้าสำนักงานอธิการบดี เจ้าหน้าที่ทุกคนที่ได้ช่วยกันทำงานวันนี้มีความหมาย และมีคุณค่าอย่างยิ่ง พวกเราจะน้อมรับความคิดเหล่านี้ไว้ ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

หนังสือที่ระลึก

อดีตเพื่ออนาคต ๒๕๔๘

วาระ ๕๐ ปี มศว

วันมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๒๘ เมษายน ๒๕๔๘

